

so s primernimi podobami bogato ilustrovana. Tudi vnanja oprava je taka, da dela čast Blaznikovi tiskarni: papir je lep, ilustracije dobre, tisek čist in razločen. Knjiga je vrhu tega lepo vezana, nevezani izvodi se niti ne prodajajo. Izpolnujemo samo svojo dolžnost, ako to izborna knjigo priporočamo vsemu učiteljstvu našemu in vsem našim šolskim oblastvom.

Zarnikovi zbrani spisi. »Narodna Tiskarna« bode izdala izbrane spise pokojnega doktorja V. Zarnika. Spise pripovedne in humoristične vsebine bode uredil *g. Ivan Železnikar*, politične spise *g. dr. Jos. Vošnjak*.

Društvo tiskarjev, kamenopiscev in kamenotiskarjev na Kranjskem bode dne 1. julija 1888. praznovalo trojni praznik, namreč: oblétnico Gutenbergovo, dvajsetletnico svojega obstanka in *petdesetlétnico* gospoda *Antona Pleška*, strojevodja v »Narodni Tiskarni«. Da se dostojno proslavi ta trojni praznik, priredi društvo več svečanostij. Najprej bode društvo dne 1. julija ob 11. uri dopoldne v društveni dvorani pozdravilo slavljence Pleška ter mu izročilo častno darilo; potem bode slavnostni banket v Ferlinčevi gostilni »pri Zvezdi« in napósled popoldne ob 4. uri slavnostni koncert na Koslerjevem vrtu, pri katerem bodeta sodelovala pevsko društvo »Slavec« in vojaška godba. — Dobro urejene tiskarne so v kulturnem življenji vsakega národa posebnega pomena. Zlasti v Slovencih je z ustanovitvijo vsake nove tiskarne združen znaten napredek in slovenske učence Gutenbergove nahajamo povsod v prvih vrstah pri národnem delu. Zatorej želimo od vsega srca, da bi tudi nadalje srečno napredovalo in uspevalo društvo, katero so si osnovali v svojo podporo pred dvajsetimi leti. A tudi slavilcem, ki se danes zbirajo okoli čestitáka *Antona Pleška*, pridružuje se »Ljubljanski Zvon« s hvaležnim srcem. Petdeset let je v življenji vsakega človeka važna dóba, zlasti pa, če teh petdeset let prebije kdo na takem težkem in odgovornem mestu, kakor jih je prebil gosp. strojevodja Pleško. Leta 1838. se je mlad deček v Miličevi tiskarni v Ljubljani zapisal »črni umetnosti« tipografiji in kot vesten in točen delavec je, izvzemši kratko dóbo, katero je preživel v Lloydovi tiskárni v Trstu, ves čas življenja svojega najboljše moči posvetil domačim tiskárnám, najprej Blaznikovi, pozneje nad dvajset let Bambergovi in zdaj služi že šestnajsto leto »Narodni Tiskarni«. Tistim bralcem, ki ne vedó, kakšen opravke ima v tiskárni strojevodja, moramo povedati, da je poleg spretnega stavca razumen strojevodja v tiskarni najvažnejša oseba. Od njega je zavisno, da je tisek lep, čist in razločen, kar zlasti po noči ni tako lahko pogoditi, kakor bi kdo mislil. G. Pleška si moral opazovati, kako natančno je zvrševal posel svoj. Kakor pokojni stavec Bonač, tako je bil tudi g. Pleško zvesto-ndan ves čas tudi »Ljubljanskemu Zvonu« in je posebno pazil na to, da je naš list v dostojni zunanji obliki prihajal na svet. Navzlic svojim letom nikdar ni bil nejevoljen, ako je moral zaradi »Ljubljanskega Zvona« do 10. ure zvečer ali do polunóči ostajati v tiskárni. »Če je treba, pa bo!« rekel je mirno in brez vsega nepotrebnege besedovanja pazil na delo svoje. Zatorej se o petdesetlétnici njegovi tudi naš list hvaležno spominja vrlega moža ter mu kliče: »Bog te živi še mnogo mnogo let!«

»Narodna Tiskarna« je o Pleškovi petdesetlétnici izdala spominski list, ki je brez dvojbe v tipografskem oziru najlepše delo, kar ga je doslej prišlo iz tega zavoda in nam je jasen dokaz o lepem njegovem napredku.

Nekoliko črtic o Jakopu Gallusu. V 5. zvezku »Ljubljanskega Zvona« leta 1886. na 318. in 319. stráni je objavil gospod J. Leban životopisne črtice o slavnem skladatelji in rojaku slovenskem Jakopu Gallusu ter pozval rojake svoje, da bi se bolj zanimali za tega imenitnega moža, da bi bilo možno natančneje sestaviti popis njegovega življenja in delovanja, posebno pa, da bi se zvedelo, v katerem kraju na Kranjskem je bil porojen ta slavni glasbeni umetnik.

Na ta poziv je priobčil v 8. zvezku »Zvona« istega leta gospod L. Ž. v raznih knjigah nahajajoče se podatke o Gallusu. Tudi v 4. številki letošnjega »Zvona« objavil je gospod J. Leban, kako težavno je zvedeti kaj več o Gallusu.

Ker se res premalo brigamo za domače umetnike svoje in s tem pomagamo, da jih tujeji radi reklamujejo za svoje, treba da se vzdramimo in kolikor je možno še popravimo in rešimo, kar smo zamudili. Dolžnost vsacega domoljuba je objaviti, vsako drobtinico, katero bi našel o tacem slavnem skladatelji. To me je tudi napotilo, da priobčujem to, kar sem našel v knjigah, katerih nista navedla niti J. Leban niti L. Ž.

Najprej sem našel v knjižnici svoji »Neues Universal-Lexikon der Tonkunst« von Eduard Bernsdorf. Zweiter Band. Dresden, Verlag von Robert Schaefer 1857. naslednje podatke: »Gallus Jakob hatte seinen Namen nach der Sitte seiner Zeit latinisirt und heisst eigentlich Hänel (von Hahn abgeleitet) oder in der Volksmundart Handl. Er war um 1550 in Krain geboren, wurde Kapellmeister des Bischofs zu Olmütz Stanislaus Pavlovski, darauf kaiserlicher Kapellmeister und starb sehr berühmt am 4. Juli 1591 zu Prag. Auf seinen Tod wurden so viel Gedichte verfasst, dass eine ganze Sammlung davon veranstaltet wurde, welche die Strahover Bibliothek zu Prag aufbewahrt. — Er war einer der bedeutendsten Contrapunktisten seiner Zeit und seine Compositionen werden von Manchen denen gleichzeitiger berühmter Italiener an die Seite gestellt. Vom Kaiser erhielt er 1588 zur Herausgabe seiner Werke ein Privilegium auf 10 Jahre, und diese sind: Musicum opus quinque, sex et octo vocum, 4 Theile, Prag in den Jahren 1586, 1587 und 1590; (in Frankfurt und Nürnberg 1588 und 1591 nachgedruckt; in dem 4. Theile befindet sich ein Stück für 24 Stimmen, in 4 sechsstimmige Chöre getheilt; Moralia quinque, sex et octo vocibus concinnata, atque tam seriis quam festivis cantibus voluptati humanae accommodata, Nürnberg 1586 (Gerber führt auch eine Ausgabe aus dem Jahre 1596 an), enthält 47 Stücke verschiedener Art: Harmoniae variae quatuor vocum, Prag 1591; Lib. III. Harmoniarum moralium 4 vocum, Prag 1591; Sacrae cantiones de praecipuis festis per totum annum, 4, 5, 6, 8 et plur. voc., Nürnberg 1597; Motettae quae prostant omnes, Frankfurt 1510. (To je tiskovna pomota ker se je Gallus šele štirideset let pozneje rodil. V Mendljevem slovníku je ta skladba zaznamenovana z letnico 1610). Ferner befinden sich noch in Bodenschatz's »Florilegium Portense« 33 Sätze von Gallus, unter denen auch das berühmte, öfter auch anderweitig publicirte „Ecce, quomodo moritur justus“ ist. (Po g. L. Ž. navedene črtice iz Mendljevega „Musikalisches Conversations-Lexicon“ IV. Band. Berlin 1874 so torej skoraj od besede do besede povzete iz „Bernsdorfovega“ slovníka).

Naročil sem si knjigo: „Illustrirte Musikgeschichte“ von Emil Naumann, k. Professor und Hofkirchen-Musikdirector, katero je založil W. Spemann v Stuttgartu 1883. V tej knjigi sem našel o našem rojaku Gallusu naslednje podatke, izmed katerih so nekatere podrobnosti pri nas do zdaj še neznane. Na strani 500. te zgodovine bereš:

„Jedenfalls sehen wir die Deutschen in der zweiten Hälfte der grossen Epoche, in welcher die Italiener die musikalische Führung in Europa hatten, eine ganz andere Stellung einnehmen, wie in deren erster Hälfte. In dieser verhalten sie sich im Allgemeinen, wie Leo Hasler, Meiland, Gallus, Praetorius, Aichinger und Anderere beweisen, ihren italienischen Meistern gegenüber mehr receptiv, als selbstständig productiv, obwohl damit nicht ausgeschlossen ist, dass die Genannten häufig schon, sowie, noch über sie hinaus, Männer wie Melchior Frank und Gumpeltzheimer, vielverheissende Anfänge eines nationalen deutschen Stils zeigen.“

Dalje se čita v navedeni knjigi na stranéh 540. in 541. naslednje o Gallusu:

„Die venetianische Schule war es denn auch vor allen anderen, welche begabte Schüler aus Deutschland anlangen und in die Reihen ihrer Jünger eintreten sah. Einer

der frühesten unter diesen nordischen Wallfahrern nach Venedig dürfte Gallus, 1550 bis 1591 (auch Handl, Händl und Hähnel genannt) gewesen sein. Hierfür spricht, abgesehen von seinem Venedig so benachbarten Geburtsort Krain (in der österreichischen Provinz gleichen Namens, (tu misli avtor, da je beseda Krain krajno ime kake vasi ali mesta, ali pa je izpuščen zlog „burg“, da bi se moralo glasiti Krainburg (Kranj), kar se mi pa ne zdi verjetno. Pis.), ein grosser Theil seiner kirchlichen Compositionen; darunter namentlich drei 8stimmige Motetten (cantate Domino; Dominus Jesus; Hodie completi), welche — ganz in der Weise Willaert's, des Stifters der venetianischen Schule und dieses ihres Stils, — getrennte Chöre zeigen, die einander in kurzen Absätzen antworten. Auch an den venetianischen Meister Leone Leoni mahnen die genannten, sowie auch andere Kirchencompositionen des Gallus. Sein Lehrer dürfte, der Zeit nach, Andrea Gabrieli gewesen sein, der, als Gallus, wie anzunehmen ist, als ein zwanzigjähriger Jüngling nach Venedig pilgerte, auf der Höhe seines Ruhmes stand. Gewisse harmonische, aber mitunter nicht uninteressante Härten unterscheiden immerhin Gallus von den gleichzeitigen, auf vollkommenen Wohllaut hinarbeitenden Venezianern, sowie nicht weniger den Deutschen (to še ni dokazano, da bi bil Gallus Nemeec, morda je bil ravno od čiste slovenske rodbine, nemara se je celó po domače imenoval Petelin, kar omenja že Kamilo Mašek v „Vodnikovem spomeniku“. — Po tem, kar nam je gospod Danilo Fajgelj v 5. zvezku letošnjega »Zvona« objavil, smeti nam je trditi, da se je porodil Jakob Gallus v Idriji in da je slovenskega rodu. Pis.), von seinen italienischen Meistern. Auch gewisse Erinnerungen an Mouton und andere Niederländer, sowie an den vorpalestrinischen Stil können zu den, ihm von den Venezianern unterscheidenden Merkmalen gezählt werden. Er lebte um 1587 zu Prag am Hofe Kaiser Rudolfs II. und starb schon in seinem einundvierzigsten Jahre. (V „Brockhausovem slovníku“ sem našel: Gallus Jakob eigentlich Hähnel, hochangesehener Componist: geboren um 1550 in Krain, gestorben am 4. Juli 1591 als Kapellmeister in Prag. Pis.) Als Süddeutscher (sic!) und Katholik blieb er von den, durch Luther auf die deutsche Tonkunst erfolgten Einwirkungen ganz unberührt. Um so interessanter ist es, dass sich in dem von dem protestantischen Meister Erhard Bodenschatz herausgegebenen Florilegium Portense (so genannt nach Schulpforta, wo Bodenschatz um 1600 Cantor war) nicht weniger als 19 bedeutende Tonsätze von Gallus befinden. Dieser Umstand kann uns beweisen, wie weit sich des Meisters Ruhm schon kurz nach seinem Tode verbreitet hatte; dass derselbe ein verdienter war, wird Jeder empfinden, der nur einmal eine seiner beiden herrlichen Motetten „Vespere autem Sabbati“ und „Ecce, quomodo moritur justus“ gehört hat

Toliko za zdaj, poskusiti pa hočem še kaj zvedeti o tem izredno imenitnem skladatelji in rojaku našem.

Vojteh Valenta.

O kraljedvorskem rokopisu. V sedajni pravdi o pristnosti kraljedvorskega rokopisa je preiskala jedna komisija, sestavljena iz Šafařika, profesorja kemije na češkem vseučilišči, Bělohoubka, profesorja kemije na tehniki, in še nekaterih drugih učenjakov, ta rokopis kemično in mikroskopiško. A. Bělohoubek je poročal o tem prav obširno v Č. Č. M. 1887, 328 - 418 in tudi politični listi so pripovedovali o sijajnem kemičnem dokazu pristnosti. Pri vseh takih vprašanjih pa velja, kakor sploh v znanosti, in to vprašanje najbrž ni patrijotično — audiatur et altera pars; ostati pa moramo pri tem seveda vedno „kühl bis an's Herz hinan“. Ker utegne to vprašanje zanimati širše kroge, saj jih je mnogo čitalo dotična kratka poročila v časnikih, objavljam 's prijaznim dovoljenjem prof. J. Gebauerja mnenje objektivnega strokovnjaka, vseučilišnega profesorja kemije na Lipskem, Wislicenusa, katero je čitati v „Atheneumu“, 1887, III. 75, 76.